Evropský parlament
2024-2029

Výbor pro zahraniční věci

2025/2116(INI)

10.07.2025

NÁVRH ZPRÁVY

o doporučení Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku k diplomatické strategii EU a geopolitické spolupráci v Arktidě
(2025/2116(INI))

Výbor pro zahraniční věci

Zpravodaj: Urmas Paet

OBSAH

Strana

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU 3

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....7

PŘÍLOHA: ZVEŘEJŇOVÁNÍ PODNĚTŮ 8

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o doporučení Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku k diplomatické strategii EU a geopolitické spolupráci v Arktidě
(2025/2116(INI))

Evropský parlament,

– s ohledem na svá předchozí usnesení o otázkách Arktidy, zejména na své usnesení ze dne 7. října 2021 o Arktidě: příležitosti, obavy a bezpečnostní výzvy[1],

– s ohledem na Úmluvu Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS),

– s ohledem na společné sdělení Komise a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku ze dne 13. října 2021 s názvem „Větší angažovanost EU ve prospěch mírové, udržitelné a prosperující Arktidy“ (JOIN(2021)0027),

– s ohledem na článek 121 jednacího řádu,

– s ohledem na zprávu Výboru pro zahraniční věci (A10-0000/2025),

A. vzhledem k tomu, že Arktida musí zůstat oblastí míru a konstruktivní spolupráce;

B. vzhledem k tomu, že je nezbytné důsledně dodržovat mezinárodní právo, zejména úmluvu UNCLOS;

C. vzhledem k tomu, že tento region se otepluje zhruba čtyřikrát rychleji, než je celosvětový průměr;

D. vzhledem k tomu, že rychlý ústup mořského ledu otevírá sezónní a potenciálně celoroční obchodní koridory, jako je Severní mořská cesta, Severozápadní cesta a v budoucnu i Transpolární cesta, což by mohlo změnit globální obchodní vzorce a zároveň představovat pro Arktidu závažné výzvy v oblasti životního prostředí, bezpečnosti a správy;

E. vzhledem k tomu, že Rusko výrazně rozšířilo své síly v Arktidě a zvýšilo vojenské napětí v regionu;

F. vzhledem k tomu, že Čína vyhlásila „polární hedvábnou stezku“ a plynule zvyšuje svůj vliv na sever od polárního kruhu;

G. vzhledem k tomu, že původní obyvatelé mají nenahraditelné tradiční znalosti, jsou hlavními správci arktických ekosystémů a jsou neúměrně postiženi změnou klimatu, socioekonomickou marginalizací a zhoršováním životního prostředí, přičemž jsou často vyloučeni z rozhodovacích procesů;

[1] Úř. věst. C 132, 24.3.2022, s. 113.

H. vzhledem k tomu, že Grónsko bude v letech 2025–2027 jménem Dánského království předsedat Arktické radě, což je klíčová příležitost k posílení inkluzivní správy Arktidy založené na pravidlech;

I. vzhledem k tomu, že hojné uhlovodíky, prvky vzácných zemin, rybolovné oblasti a další zdroje Arktidy jsou stále žádanější, což vyžaduje přísné normy udržitelnosti a spravedlivé sdílení přínosů;

J. vzhledem k tomu, že energetická propojení s Arktidou, včetně dovozu ropy a zemního plynu z norského Barentsova moře, přepravy zkapalněného zemního plynu po arktických námořních trasách, vývozu energie z obnovitelných zdrojů a potenciálu zeleného vodíku z Islandu a Grónska, projektů infrastruktury podporovaných EU, jako jsou podmořské kabely a potrubí, a spolupráce v oblasti výzkumu a inovací pro udržitelný rozvoj, jsou zásadní pro energetickou bezpečnost a budoucí hospodářský rozvoj EU;

K. vzhledem k tomu, že iniciativy jako Polar Connect a Vision 2030 navrhují podmořské kabely přes Severní ledový oceán, které by do roku 2030 propojily Grónsko a Island s kontinentální Evropou;

L. vzhledem k tomu, že výzkum financovaný EU, partnerství v rámci programu Horizont Evropa a satelitní služby programu Copernicus poskytují zásadní údaje pro odolnost vůči změně klimatu, bezpečnost plavby a správu životního prostředí v nejsevernější oblasti;

1. doporučuje Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, aby:

   a) vzaly na vědomí rostoucí militarizaci Arktidy, zejména v důsledku rozsáhlé vojenské restrukturalizace Ruska, včetně zřízení Námořního kolegia, která dále vystupňovala napětí v regionu a oslabila jeho stabilitu; spolupracovaly s členskými státy a spojenci v NATO na posílení schopností odrazování jako reakce;

   b) s ohledem na nedávné incidenty v Baltském moři výrazně posílily ochranu základní podmořské infrastruktury v Arktidě, zejména podmořských kabelů a potrubí, s cílem dodržovat a prosazovat závazky podle článků 112–115 úmluvy UNCLOS, které jsou nezbytné pro ochranu digitálního propojení a propojení energetických soustav Evropy před geopolitickým narušením;

   c) uznaly zvýšenou geopolitickou konkurenci na arktických námořních trasách, zejména na Severní mořské cestě; podpořily proto diplomatické dialogy, jejichž cílem bude uzavřít jasné mezinárodní dohody o svobodě plavby a mírové námořní spolupráci, vzdorovat jednostranným nárokům a prosazovat uplatňování mezinárodního námořního práva v souladu s úmluvou UNCLOS;

   d) vzhledem k nepřiměřenému dopadu změny klimatu na Arktidu urychleně ve spolupráci s mezinárodními partnery posílily strategie pro přizpůsobení se změně klimatu, podpořily rozsáhlé monitorovací iniciativy a výrazně zvýšily investice do výzkumných programů;

   e) vzhledem k významu přírodních zdrojů Arktidy, včetně uhlovodíků, prvků

vzácných zemin a rybolovných oblastí, společně s členskými státy posílily partnerství s Grónskem a dalšími arktickými zúčastněnými stranami v oblasti udržitelné těžby zdrojů za přísného dodržování environmentálních právních předpisů;

f) s ohledem na hluboké znepokojení Parlamentu nad rostoucím geopolitickým významem Grónska, které je umocněno prohlášeními vnějších aktérů zpochybňujícími ústavní uspořádání Dánska, znovu potvrdily respektování práva Grónska na sebeurčení a zdůraznily, že rozhodnutí týkající se ústavní budoucnosti Grónska a jeho mezinárodních vztahů musí být přijímána výhradně grónskými občany bez vnějšího tlaku;

g) vzhledem k potřebě respektovat a podporovat práva původních obyvatel v celé Arktidě usilovaly o začlenění znalostí původních obyvatel do procesů v oblasti životního prostředí a tvorby politik;

h) s ohledem na zásadní roli, kterou hraje mezinárodní vědecká spolupráce při správě Arktidy a porozumění klimatu, podporovaly další financování arktických výzkumných projektů a vědeckých dialogů ze strany EU a její aktivní účast na nich a prosazovaly otevřené sdílení údajů a začleňování vědeckých poznatků do procesů tvorby politik;

i) s ohledem na rostoucí podporu přistoupení k EU na Islandu uvítaly záměr místních orgánů uspořádat do roku 2027 referendum o přistoupení k EU a zavázaly se respektovat jeho výsledek, jak jej demokraticky vyjádří islandský lid; mezitím aktivně spolupracovaly s islandskou vládou na propagaci výhod členství v EU a zlepšily připravenost na obnovený proces přistoupení, pokud Island formálně obnoví svou žádost;

j) vzhledem k tomu, že členství Norska v EU by posílilo jak jeho národní zájmy, tak geopolitickou odolnost EU tím, že by odstranilo kritické mezery v kolektivní obraně EU (zejména v oblasti GIUK), prozkoumalo hlubší spolupráci s Norskem, včetně možného rozšíření čl. 42 odst. 7 Smlouvy o Evropské unii na Norsko a případného přistoupení Norska k EU;

k) vzhledem k zásadní roli Norska pro energetickou bezpečnost EU posílily spolupráci v oblasti energetické odolnosti a diverzifikace dodávek jako klíčový nástroj pro dosažení strategické autonomie EU;

l) vzhledem k rostoucímu významu Grónska v arktickém a evropském bezpečnostním rámci a rostoucí podpoře přistoupení k EU mezi Gróňany, o čemž svědčí průzkumy veřejného mínění, podle nichž je nyní přibližně 60 % Gróňanů pro návrat do EU, uvítaly jakoukoli potenciální iniciativu vlády Grónska na posílení jejích politických, institucionálních a hospodářských vazeb s EU a vybídly EU, aby se zapojila do hlubších strategických a hospodářských partnerství, a to i v souvislosti s případným přistoupením, pokud si to bude grónský lid přát; v této souvislosti zdůrazňuje, že členství v EU by Grónsku poskytlo silnější hlas ve správě Arktidy a prostředky pro rozvoj kritické infrastruktury v souvislosti se vznikem nových severních obchodních tras a zároveň by posílilo jeho bezpečnost;

m) posílily spolupráci s Kanadou;

2. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto doporučení Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a pro informaci vládám a parlamentům arktických států, jakož i organizacím zastupujícím původní obyvatele.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

Arktida se rychle stává strategickým dějištěm geopolitického soupeření, vojenského budování, energetické transformace a globální změny životního prostředí. Toto doporučení Evropského parlamentu zdůrazňuje naléhavou potřebu spolehlivé strategie EU zaměřené na bezpečnost, která zajistí, aby se Arktida i nadále řídila zásadami mezinárodního práva, udržitelnými zásadami a mírem.

Obavy o bezpečnost se stupňují. Pokračující vojenské posilování Ruska, včetně vytvoření Námořního kolegia, výrazně zvýšilo napětí. Zároveň čínská strategie polární hedvábné stezky zvyšuje ekonomický a technologický vliv Číny v regionu. Tento vývoj vyžaduje silnější koordinaci EU s členskými státy a spojenci v NATO s cílem odvrátit hrozby, bránit společné zájmy a chránit kritickou infrastrukturu – zejména podmořské kabely a potrubí, které jsou nezbytné pro digitální propojení a propojení energetických soustav. EU musí rovněž posílit dohled, odolnost a schopnosti odrazovat v úzké koordinaci s arktickými partnery.

Pro spolupráci mezi EU a Arktidou jsou důležité udržitelné energetické politiky. Tento region poskytuje kritické zdroje pro strategickou autonomii Evropy, včetně norského zkapalněného zemního plynu, islandských a grónských obnovitelných zdrojů energie a obrovského potenciálu pro výrobu zeleného vodíku. Projekty jako Polar Connect a Vision 2030 předpokládají digitálně a energeticky propojenou Arktidu, která je přímo spojena s cíli EU v oblasti bezpečnosti a udržitelnosti. Posílení partnerství v této oblasti je klíčem ke snížení závislosti na vnějších autoritářských mocnostech.

Právní rámec pro správu Arktidy musí zůstat zakotven v Úmluvě Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS). EU musí vzdorovat jednostranným nárokům, prosazovat svobodu plavby a podporovat diplomatické zapojení v zájmu dodržování námořního práva a správy životního prostředí.

Parlament rovněž zdůrazňuje měnící se politickou dynamiku směrem k hlubší integraci do EU v Arktidě. Island, Norsko a Grónsko mají dveře do EU otevřené. Očekávané referendum na Islandu o přistoupení k EU do roku 2027 a rostoucí podpora užších vazeb v Grónsku – potenciálně včetně členství v EU – vytváří impuls pro obnovení zapojení. EU by měla vyjádřit připravenost podpořit tyto ambice, respektovat demokratickou vůli a nabídnout konkrétní výhody prostřednictvím hlubší politické, hospodářské a bezpečnostní spolupráce. Norsko by se jakožto klíčový partner v oblasti energetiky a obrany mělo rovněž zapojit do dlouhodobého strategického sbližování a dokonce i přistoupení, pokud se politické podmínky vyvinou.

Je třeba chránit a respektovat práva a znalosti původních obyvatel Arktidy. Jsou důležitými správci ekosystémů tohoto regionu a musí být plně zapojeni do rozhodovacích procesů. Jejich začlenění do mezinárodních správních struktur je nejen otázkou spravedlnosti, ale také účinnosti politiky.

Závěrem lze říci, že EU musí tohoto okamžiku využít k prosazení jasné strategie pro Arktidu založené na hodnotách a kladoucí důraz na bezpečnost, která bude zakotvena v mezinárodním právu, bude se řídit udržitelností a bude otevřená prohlubování partnerství, včetně případného rozšíření EU v regionu.

PŘÍLOHA: ZVEŘEJŇOVÁNÍ PODNĚTŮ

Zpravodaj v souladu s článkem 8 přílohy I jednacího řádu prohlašuje, že do své zprávy zahrnul informace o záležitostech týkajících se předmětu spisu, které obdržel při přípravě návrhu zprávy od následujících zástupců zájmových skupin spadajících do oblasti působnosti interinstitucionální dohody o povinném rejstříku transparentnosti[1] nebo od následujících představitelů veřejných orgánů třetích zemí, včetně jejich diplomatických misí a velvyslanectví:

1. Zástupci zájmových skupin spadající do oblasti působnosti interinstitucionální dohody o povinném rejstříku transparentnosti
NSPA and the Arctic 6 University Alliance
Representative of Equinor
EU Special Envoy for Arctic Matters
2. Představitelé veřejných orgánů třetích zemí, včetně jejich diplomatických misí a velvyslanectví
Greenland Parliament's Foreign and Security Policy Committee
Ambassador of Greenland
Nordland county representatives of North Norway
Former President of Iceland
Foreign Minister of Iceland
Members of the Liberal Reform Party of Iceland
Arctic Ambassador of the Iceland Foreign Ministry
Director of the Institute of International Affairs

Výše uvedený seznam je sestaven na výhradní odpovědnost zpravodaje.

Pokud jsou na seznamu uvedena jména, funkce, případně jména i funkce fyzických osob, zpravodaj prohlašuje, že příslušné fyzické osoby byly seznámeny s prohlášením Evropského parlamentu o ochraně osobních údajů č. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), které stanoví podmínky platné pro zpracování jejich osobních údajů a práva související s tímto zpracováním.

[1] Interinstitucionální dohoda z května 2021 mezi Evropským parlamentem, Radou Evropské unie a Evropskou komisí o povinném rejstříku transparentnosti (Úř. věst. L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).